Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kahdeksas jaosto)

19 päivänä syyskuuta 2024*

Ennakkoratkaisupyyntö – Oikeudellinen yhteistyö yksityisoikeudellisissa asioissa – Maksukyvyttömyysmenettelyt – Asetus (EU) 2015/848 – 3 artikla – Kansainvälinen toimivalta – Itsenäistä toimintaa harjoittavan luonnollisen henkilön pääintressien keskus – Pääasiallisen toimipaikan käsite – Toimipaikan käsite – Osakeyhtiön hallintoneuvoston puheenjohtaja

Asiassa C-501/23,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Bundesgerichtshof (liittovaltion ylin tuomioistuin, Saksa) on esittänyt 29.6.2023 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 7.8.2023, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

DL

vastaan

Land Berlin,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kahdeksas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja N. Piçarra, kolmannen jaoston puheenjohtaja K. Jürimäe (esittelevä tuomari), joka hoitaa kahdeksannen jaoston tuomarin tehtäviä, sekä tuomari N. Jääskinen,

julkisasiamies: L. Medina,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– DL, edustajanaan T. Winter, Rechtsanwalt,

– Euroopan komissio, asiamiehinään C. Vollrath ja W. Wils,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee maksukyvyttömyysmenettelyistä 20.5.2015 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2015/848 (EUVL 2015, L 141, s. 19) 3 artiklan 1 kohdan, luettuna yhdessä tämän asetuksen 2 artiklan 10 alakohdan kanssa, tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa vastakkain ovat DL ja Land Berlin (Berliinin osavaltio, Saksa) ja joka koskee Land Berlinin DL:n osalta aloittamaa maksukyvyttömyysmenettelyä

Asiaa koskevat oikeussäännöt

3 Asetuksen 2015/848 johdanto-osan 23, 24, 28, 37 ja 38 perustelukappaleen sanamuoto on seuraava:

”(23) Tässä asetuksessa mahdollistetaan maksukyvyttömyyttä koskevan päämenettelyn aloittaminen jäsenvaltiossa, jossa velallisen pääintressien keskus sijaitsee. Tämä menettely on vaikutuksiltaan yleinen ja pyrkii käsittämään velallisen koko omaisuuden. Eri intressien suojaamiseksi tässä asetuksessa sallitaan maksukyvyttömyyttä koskevan sekundäärimenettelyn aloittaminen rinnakkain maksukyvyttömyyttä koskevan päämenettelyn kanssa. Maksukyvyttömyyttä koskeva sekundäärimenettely voidaan aloittaa siinä jäsenvaltiossa, jossa velallisella on toimipaikka. Maksukyvyttömyyttä koskevan sekundäärimenettelyn vaikutukset rajoittuvat kyseisen valtion alueella sijaitsevaan omaisuuteen. Maksukyvyttömyyttä koskevan päämenettelyn ja maksukyvyttömyyttä koskevien sekundäärimenettelyjen yhteensovittamista koskevat pakottavat säännökset tyydyttävät yhtenäisyyden tarpeen [Euroopan] unionissa.

(24) Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä on todettu, että jos yhtiön tai muun oikeushenkilön maksukyvyttömyyttä koskeva päämenettely on aloitettu muussa kuin siinä jäsenvaltiossa, jossa kyseisen yhtiön tai muun oikeushenkilön sääntömääräinen kotipaikka sijaitsee, olisi oltava mahdollista aloittaa maksukyvyttömyyttä koskeva sekundäärimenettely jäsenvaltiossa, jossa sääntömääräinen kotipaikka sijaitsee, edellyttäen, että velallinen harjoittaa siellä taloudellista toimintaa inhimillisin ja aineellisin voimavaroin.

– –

(28) Määritettäessä sitä, onko velallisen pääintressien keskus kolmansien osapuolten todettavissa, olisi kiinnitettävä erityistä huomiota velkojiin ja velkojien käsitykseen siitä, missä velallinen hallinnoi intressejään. Pääintressien keskuksen vaihtuessa tämä saattaa edellyttää, että velkojille ilmoitetaan uusi sijaintipaikka, josta käsin velallinen tulee harjoittamaan toimintaansa, esimerkiksi kiinnittämällä huomiota liikekirjeenvaihdossa olevan osoitteen muuttumiseen tai tiedottamalla uudesta sijainnista muulla asianmukaisella keinolla.

– –

(37) Ennen maksukyvyttömyyttä koskevan päämenettelyn aloittamista oikeuden hakea maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamista siinä jäsenvaltiossa, jossa velallisella on toimipaikka, olisi oltava rajattu koskemaan paikallisia velkojia ja viranomaisia tai tapauksia, joissa maksukyvyttömyyttä koskevaa päämenettelyä ei voida aloittaa sen jäsenvaltion lain mukaan, jossa velallisen pääintressien keskus sijaitsee. Tämän rajoituksen tarkoituksena on, että tapaukset, joissa alueellista maksukyvyttömyysmenettelyä haetaan ennen maksukyvyttömyyttä koskevaa päämenettelyä, pyritään rajoittamaan siihen, mikä on ehdottomasti välttämätöntä.

(38) Tässä asetuksessa ei rajoiteta oikeutta hakea maksukyvyttömyyttä koskevan päämenettelyn tultua aloitetuksi maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamista siinä jäsenvaltiossa, jossa velallisella on toimipaikka. Maksukyvyttömyyttä koskevan päämenettelyn selvittäjä tai muu henkilö, joka kyseisen jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön mukaan on toimivaltainen, voi hakea sekundäärimenettelyn aloittamista.”

4 Asetuksen 2 artiklan 10 alakohdan mukaan ”toimipaikalla” tarkoitetaan ”sellaista taloudellisen toiminnan paikkaa, jossa velallinen harjoittaa tai on harjoittanut maksukyvyttömyyttä koskevan päämenettelyn aloittamista koskevan hakemuksen tekemistä edeltäneiden kolmen kuukauden aikana muuta kuin tilapäistä taloudellista toimintaa inhimillisin ja aineellisin voimavaroin”.

5 Asetuksen 3 artiklassa, jonka otsikko on ”Kansainvälinen toimivalta”, säädetään seuraavaa:

”1. Sen jäsenvaltion tuomioistuimet, jonka alueella velallisen pääintressien keskus sijaitsee, ovat toimivaltaisia aloittamaan maksukyvyttömyysmenettelyn (maksukyvyttömyyttä koskeva päämenettely). Pääintressien keskus on paikka, jossa velallinen hallinnoi säännöllisesti intressejään ja joka on kolmansien osapuolten todettavissa.

Yhtiön tai muun oikeushenkilön pääintressien keskuksen oletetaan olevan sen sääntömääräinen kotipaikka, jollei muuta näytetä. Tätä oletusta sovelletaan vain, jos sääntömääräistä kotipaikkaa ei ole siirretty toiseen jäsenvaltioon maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamista koskevan hakemuksen tekemistä edeltäneiden kolmen kuukauden aikana.

Jos kyseessä on yksityinen elinkeinon- tai ammatinharjoittaja, pääintressien keskuksen oletetaan olevan kyseisen henkilön pääasiallinen toimipaikka, jollei muuta näytetä. Tätä oletusta sovelletaan vain, jos pääasiallista toimipaikkaa ei ole siirretty toiseen jäsenvaltioon maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamista koskevan hakemuksen tekemistä edeltäneiden kolmen kuukauden aikana.

Kun on kyse muista yksityishenkilöistä, pääintressien keskuksen oletetaan olevan henkilön vakinainen asuinpaikka, jollei muuta näytetä. Tätä oletusta sovelletaan vain, jos vakinaista asuinpaikkaa ei ole siirretty toiseen jäsenvaltioon maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamista koskevan hakemuksen tekemistä edeltäneiden kuuden kuukauden aikana.

2. Jos velallisen pääintressien keskus sijaitsee jäsenvaltion alueella, muun jäsenvaltion tuomioistuimet ovat toimivaltaisia aloittamaan maksukyvyttömyysmenettelyn vain, jos velallisella on toimipaikka tämän jäsenvaltion alueella. Tällaisen menettelyn vaikutukset rajoittuvat viimeksi mainitussa jäsenvaltiossa sijaitsevaan velallisen omaisuuteen.

3. Jos maksukyvyttömyysmenettely on aloitettu 1 kohdan mukaisesti, menettely, joka aloitetaan myöhemmin 2 kohdan mukaisesti, on maksukyvyttömyyttä koskeva sekundäärimenettely.

_ _”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

6 Berliinin osavaltio haki 18.8.2020 Amtsgericht Charlottenburgissa (Charlottenburgin alioikeus, Saksa) DL:ää (jäljempänä velallinen) koskevan maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamista. Hakemuksen tekemisen ajankohtana velallisella oli asuinpaikat Berliinissä (Saksa), Monacossa, Los Angelesissa (Yhdysvallat) ja Saint-Barthélemyn saarella (Ranskan Antillit). Hän oli Landbell AG:n, joka on Saksan oikeuden mukaan perustettu osakeyhtiö, jonka kotipaikka on Mainz (Saksa), hallintoneuvoston puheenjohtaja. Hänen omaisuutensa koostui pankkitalletuksista Monacossa sekä osakkuuksista Monacon oikeuden mukaan perustetuissa yhtiöissä, joilla oli varoja, arvopaperitili ja osakkuuksia yhtiöistä Saksassa.

7 Amtsgericht Charlottenburg jätti 27.7.2021 tekemällään päätöksellä hakemuksen tutkimatta alueellisen toimivallan puuttumisen vuoksi.

8 Velkojana olevan Finanzamt Wilmersdorfin (Wilmersdorfin verotoimisto, Saksa) ”välittömän valituksen” (sofortige Beschwerde) johdosta Landgericht Berlin (Berliinin alueellinen alioikeus, Saksa) kumosi 29.6.2022 tämän päätöksen ja palautti asian Amtsgericht Charlottenburgiin, jonka käsiteltäväksi asia oli alun perin saatettu. Landgericht Berlin näet katsoi, että velallisen pääintressien keskus oli paikassa, jossa velallinen harjoitti itsenäistä toimintaansa hallintoneuvoston puheenjohtajana.

9 Landgericht Berlin katsoi 29.6.2022 tekemässään päätöksessä erityisesti, että velallinen harjoitti Saksan oikeuden mukaan perustetun osakeyhtiön hallintoneuvoston puheenjohtajana asetuksen 2015/848 3 artiklan 1 kohdan kolmannen alakohdan ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettua itsenäistä toimintaa. Se ei kuitenkaan soveltanut tässä säännöksessä vahvistettua olettamaa, jonka mukaan velallisen pääintressien keskus on velallisen ”pääasiallinen toimipaikka”, jollei muuta näytetä. Se viittasi ensinnäkin kyseisen asetuksen 2 artiklan 10 alakohdassa määriteltyyn toimipaikan käsitteeseen ja totesi, ettei velallinen harjoittanut itsenäistä toimintaansa inhimillisin tai aineellisin voimavaroin Saksassa tai missään muuallakaan. Seuraavaksi se sovelsi asetuksen 2015/848 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan toisessa virkkeessä olevaa määritelmää, jonka mukaan velallisen pääintressien keskus on ”paikka, jossa velallinen hallinnoi säännöllisesti intressejään ja joka on kolmansien osapuolten todettavissa”, ja totesi, että Saksan tuomioistuimilla on kansainvälinen toimivalta aloittaa maksukyvyttömyysmenettely.

10 Velallinen, joka epäilee Saksan tuomioistuinten kansainvälistä toimivaltaa, teki valituksen (Rechtsbeschwerde) Bundesgerichtshofiin (liittovaltion ylin tuomioistuin, Saksa), joka on ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin. Velallinen vaatii, että Landgericht Berlinin ratkaisu kumotaan ja velkojan välitön valitus hylätään.

11 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että Saksan tuomioistuinten kansainvälistä toimivaltaa on arvioitava asetuksen 2015/848 3 artiklan 1 kohdan valossa.

12 Se toteaa tältä osin ensinnäkin, että tämän asetuksen 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisen virkkeen mukaan sen jäsenvaltion tuomioistuimet, jonka alueella velallisen pääintressien keskus sijaitsee, ovat toimivaltaisia aloittamaan maksukyvyttömyysmenettelyn. Tämän säännöksen mukaan ”pääintressien keskus on paikka, jossa velallinen hallinnoi säännöllisesti intressejään ja joka on kolmansien osapuolten todettavissa”. Siinä erityistapauksessa, että velallinen on luonnollinen

henkilö, joka harjoittaa itsenäistä elinkeino- tai ammattitoimintaa, asetuksen 3 artiklan 1 kohdan kolmannessa alakohdassa säädetään kumottavissa olevasta olettamasta, jonka mukaan kyseisen henkilön pääintressien keskus on hänen pääasiallinen toimipaikkansa. Kun on kyse muista luonnollisista henkilöistä, pääintressien keskuksen oletetaan asetuksen 3 artiklan 1 kohdan neljännen alakohdan ensimmäisen virkkeen mukaan olevan henkilön vakinainen asuinpaikka, jollei muuta näytetä.

13 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo Landgericht Berlinin tavoin, että maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamista haettaessa velallinen harjoitti asetuksen 2015/848 3 artiklan 1 kohdan kolmannen alakohdan ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettua itsenäistä elinkeino- tai ammattitoimintaa.

14 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan näitä käsitteitä on tulkittava unionin oikeudessa itsenäisesti. Itsenäiselle toiminnalle on ominaista, että asianomainen henkilö yhtäältä harjoittaa toimintaansa omissa nimissään, omaan lukuunsa ja omalla vastuullaan ja toisaalta kantaa tämän toiminnan harjoittamiseen liittyvän taloudellisen riskin. Henkilö toimii omaan lukuunsa ja omalla vastuullaan, järjestää vapaasti työnsä toteuttamistavat ja kantaa itse ne palkkiot, joista hänen ansionsa muodostuvat.

15 Pääasiassa nämä edellytykset täyttyvät velallisen osalta, koska velallinen oli Saksan oikeuden mukaan perustetun osakeyhtiön hallintoneuvoston puheenjohtaja ja koska Saksan oikeuden mukaan hallintoneuvosto ei ota vastaan ohjeita osakeyhtiön johdolta. Landgericht Berliinin toteamusten mukaan velallinen on saattanut lisäksi kantaa palkkion saamiseen liittyvän riskin.

16 Toiseksi asetuksen 2015/848 3 artiklan 1 kohdan kolmannen alakohdan ensimmäisen virkkeen mukaan luonnollisen henkilön, joka harjoittaa itsenäistä elinkeino- tai ammattitoimintaa, pääintressien keskuksen oletetaan olevan hänen pääasiallinen toimipaikkansa. Tämän asetuksen 2 artiklan 10 alakohdassa tarkoitetulla ”toimipaikalla” viitataan sellaiseen taloudellisen toiminnan paikkaan, jossa velallinen harjoittaa muuta kuin tilapäistä taloudellista toimintaa inhimillisin ja aineellisin voimavaroin.

17 Kun otetaan huomioon Landgericht Berlinin toteamus siitä, ettei asetuksen 2015/848 3 artiklan 1 kohdan kolmannen alakohdan ensimmäiseen virkkeeseen sisältyvää olettamaa ollut syytä soveltaa, koska velallinen ei harjoittanut itsenäistä toimintaansa inhimillisin tai aineellisin voimavaroin, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii, onko tällaisella vaatimuksella merkitystä itsenäistä toimintaa harjoittavan luonnollisen henkilön pääasiallista toimipaikkaa määritettäessä.

18 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan on niin, että jos tämän vaatimuksen täyttymistä edellytetään, olisi katsottava, ettei velallisella ole asetuksen 2015/848 2 artiklan 10 alakohdassa tarkoitettua ”toimipaikkaa”. Tällöin heräisi kysymys siitä, voidaanko paikan, jossa itsenäistä toimintaa harjoitetaan, olettaa tämän asetuksen 3 artiklan 1 kohdan kolmannen alakohdan ensimmäisen virkkeen mukaisesti olevan velallisen pääintressien keskus, jollei muuta näytetä.

19 Jos tähän toiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, se, että velallisen pääintressien keskus on myös Saksan alueella, olisi asetuksen 2015/848 3 artiklan 1 kohdan kolmannen alakohdan ensimmäisen virkkeen mukainen kumottavissa oleva olettama.

20 Jos kahteen edelliseen kysymykseen vastataan sitä vastoin kieltävästi, esiin nousee kysymys siitä, onko asetuksen 3 artiklan 1 kohdan neljännen alakohdan ensimmäisessä virkkeessä olevaa olettamaa sovellettava ja kuuluuko luonnollinen henkilö, jolla ei ole asetuksen 3 artiklan 1 kohdan kolmannen alakohdan ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettua ”toimipaikkaa” itsenäistä elinkeino- tai ammattitoimintaansa varten, ensin mainitussa säännöksessä tarkoitetun käsitteen muut luonnolliset henkilöt piiriin.

21 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin täsmentää tältä osin, että Landgericht Berlin on jättänyt huomiotta asetuksen 2015/848 3 artiklan 1 kohdan neljännen alakohdan ensimmäisessä virkkeen mukaisen olettaman ja soveltanut tämän asetuksen 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan toista virkettä. Jos tämän asetuksen 3 artiklan 1 kohdan neljännen alakohdan ensimmäisen virkkeen mukainen olettama on asiassa merkityksellinen, ensin olisi määritettävä, mikä velallisen vakinainen asuinpaikka oli ajankohtana, jona hakemus maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamisesta tehtiin. Tämän jälkeen olisi tutkittava, voidaanko tämä olettama kumota vielä toteamatta olevien tosiseikkojen perusteella. Tällainen tulkinta edellyttäisi sitä, että Landgericht Berlinin tekemä päätös on kumottava.

22 Tässä tilanteessa Bundesgerichtshof päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko [asetuksen 2015/848] 3 artiklan 1 kohdan kolmannen alakohdan ensimmäistä virkettä, luettuna yhdessä [tämän asetuksen] 2 artiklan 10 alakohdan kanssa, tulkittava siten, että itsenäistä elinkeino- tai ammattitoimintaa harjoittavan luonnollisen henkilön taloudellisen toiminnan paikkaa on pidettävä toimipaikkana myös silloin, kun toimintaa ei harjoiteta inhimillisin ja aineellisin voimavaroin?

2) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan kieltävästi, onko asetuksen 2015/848 3 artiklan 1 kohdan kolmannen alakohdan ensimmäistä virkettä tulkittava siten, että silloin, kun itsenäistä elinkeino- tai ammattitoimintaa harjoittavalla luonnollisessa henkilöllä ei ole [tämän] asetuksen 2 artiklan 10 alakohdassa tarkoitettua toimipaikkaa, hänen pääintressiensä keskuksen oletetaan olevan paikka, jossa itsenäistä elinkeino- tai ammattitoimintaa harjoitetaan, jollei muuta näytetä?

3) Jos toiseen kysymykseen vastataan kieltävästi, onko asetuksen 2015/848 3 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että kun on kyse itsenäistä elinkeino- tai ammattitoimintaa harjoittavasta luonnollisesta henkilöstä, jolla ei ole tämän asetuksen 2 artiklan 10 alakohdassa tarkoitettua toimipaikkaa, pääintressien keskuksen oletetaan kyseisen asetuksen 3 artiklan 1 kohdan neljännen alakohdan ensimmäisen virkkeen mukaisesti olevan hänen vakinainen asuinpaikkansa, jollei muuta näytetä?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Alustavat huomautukset

23 Velallinen kyseenalaistaa kirjallisissa huomautuksissaan ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen arvioinnin, jonka mukaan maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamista haettaessa hän harjoitti asetuksen 2015/848 3 artiklan 1 kohdan kolmannen alakohdan ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettua itsenäistä elinkeino- tai ammattitoimintaa. Velallisen mukaan toiminta,

jota hän hallintoneuvoston puheenjohtajana harjoittaa ja joka sitä paitsi on vain sivutoimi, ei kuulu tämän käsitteen piiriin, kun otetaan huomioon olosuhteet, joissa tätä toimintaa harjoitetaan.

24 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan olettamana on, että kansallisen tuomioistuimen niiden oikeudellisten seikkojen ja tosiseikkojen perusteella, joiden määrittämisestä se vastaa ja joiden paikkansapitävyyden selvittäminen ei ole unionin tuomioistuimen tehtävä, esittämillä unionin oikeuden tulkintaan liittyvillä kysymyksillä on merkitystä asian ratkaisun kannalta. Unionin tuomioistuin voi jättää tutkimatta kansallisen tuomioistuimen esittämän pyynnön ainoastaan, jos on ilmeistä, että pyydetyllä unionin oikeuden tulkitsemisella ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen, jos kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen tai jos unionin tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin (tuomio 22.9.2016, Breitsamer ja Ulrich, C-113/15, EU:C:2016:718, 33 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

25 Mainittua merkityksellisyyttä koskevaa olettamaa ei voida kumota pelkästään sillä, että yksi pääasian asianosaisista riitauttaa tietyt tosiseikat, joiden paikkansapitävyyden selvittäminen ei ole unionin tuomioistuimen tehtävä ja joista mainitun pääasian kohteen määrittäminen riippuu (tuomio 22.9.2016, Breitsamer ja Ulrich, C-113/15, EU:C:2016:718, 34 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

26 Kuten tämän tuomion 13 kohdassa on todettu, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on nyt käsiteltävässä asiassa nimenomaisesti maininnut, ettei se kyseenalaista Landgericht Berlinin toteamusta, jonka mukaan maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamista haettaessa velallinen harjoitti asetuksen 2015/848 3 artiklan 1 kohdan kolmannessa alakohdassa tarkoitettua itsenäistä elinkeinotoimintaa tai ammattitoimintaa. Ennakkoratkaisupyynnön perusteluista ilmenee, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyrkii ennakkoratkaisukysymyksillään selvittämään pääasiallisesti, voidaanko tässä säännöksessä olevaa olettamaa soveltaa kyseiseen velalliseen, vaikka hänen itsenäiseksi elinkeino- tai ammattitoiminnaksi luonnehdittu toimintansa ei edellytä inhimillisten tai aineellisten voimavarojen käyttämistä Saksan alueella sen paremmin kuin muuallakaan.

27 Esitettyihin kysymyksiin on näin ollen vastattava sen olettaman perusteella, johon tämä tuomioistuin tukeutuu ja jonka mukaan maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamista haettaessa velallinen harjoitti asetuksen 2015/848 3 artiklan 1 kohdan kolmannessa alakohdassa tarkoitettua itsenäistä elinkeino- tai ammattitoimintaa. Tämä olettama kuuluu pääasian tosiseikkoihin, joiden paikkansapitävyyden selvittäminen ei ole unionin tuomioistuimen tehtävä.

Ensimmäinen kysymys

28 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee ensimmäisellä kysymyksellään pääasiallisesti, onko asetuksen 2015/848 3 artiklan 1 kohdan kolmatta alakohtaa tulkittava siten, että tässä säännöksessä tarkoitettu itsenäistä elinkeino- tai ammattitoimintaa harjoittavan luonnollisen henkilönpääasiallisen toimipaikan käsite vastaa tämän asetuksen 2 artiklan 10 alakohdassa määriteltyä toimipaikan käsitettä.

29 Asetuksen 2015/848 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan sen jäsenvaltion tuomioistuimet, jonka alueella velallisen pääintressien keskus sijaitsee, ovat toimivaltaisia aloittamaan maksukyvyttömyysmenettelyn, jota tässä asetuksessa nimitetään maksukyvyttömyyttä koskevaksi päämenettelyksi. Pääintressien keskus on paikka, jossa velallinen hallinnoi säännöllisesti intressejään ja joka on kolmansien osapuolten todettavissa.

30 Asetuksen 3 artiklan 1 kohdan kolmannessa alakohdassa säädetään, että jos kyseessä on itsenäistä elinkeino- tai ammattitoimintaa harjoittava luonnollinen henkilö, pääintressien keskuksen oletetaan olevan kyseisen henkilön pääasiallinen toimipaikka, jollei muuta näytetä.

31 Nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tulkitsee asetuksen 2015/848 3 artiklan 1 kohdan kolmannessa alakohdassa tarkoitettua pääasiallisen toimipaikan käsitettä tämän asetuksen 2 artiklan 10 alakohdassa määritellyn toimipaikan käsitteen valossa. Se pohtii, onko tämä määritelmä huomioon ottaen kyseinen paikka toimipaikka myös silloin, kun inhimillisiä ja aineellisia voimavaroja ei käytetä.

32 Tältä osin on todettava, että käsite ”toimipaikka” (Niederlassung) ja käsite ”pääasiallinen toimipaikka” (Hauptniederlassung) ovat asetuksen 2015/848 saksankielisessä toisinnossa lähellä toisiaan kielellisesti.

33 Kuten Euroopan komissio huomautuksissaan esittää, muissa tämän asetuksen erikielisissä toisinnoissa ei kuitenkaan ilmene kielellistä läheisyyttä, sillä niissä käytetään semanttisesti erilaisia käsitteitä; näin on muun muassa englanninkielisessä toisinnossa (establishment ja principal place of business), espanjankielisessä toisinnossa (establecimiento ja centro principal de actividad), ranskankielisessä toisinnossa (établissement ja lieu d’activité principal), italiankielisessä toisinnossa (dipendenza ja sede principale di attività), puolankielisessä toisinnossa (oddzial ja glówne miejsce wykonywania tej dzialalnosci) tai ruotsinkielisessä toisinnossa (driftställe ja huvudsakligt verksamhetsställe).

34 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tarve tulkita unionin oikeuden säännöstä tai määräystä yhtenäisesti edellyttää sitä, että säännöksen tai määräyksen erikielisten toisintojen poiketessa toisistaan kyseessä olevaa säännöstä tai määräystä tulkitaan sen säännöstön asiayhteyden ja tavoitteen mukaan, jonka osa säännös tai määräys on (tuomio 9.9.2020, TMD Friction ja TMD Friction EsCo, C-674/18 ja C-675/18, EU:C:2020:682, 89 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

35 Säännöstön asiayhteydestä on todettava ensinnäkin, että asetuksen 2015/848 2 artiklan 10 alakohdassa tarkoitettu toimipaikan käsite sisältyy tämän asetuksen 3 artiklan 2 kohtaan, jossa määritellään kansainvälistä toimivaltaa koskeva kriteeri, jonka perusteella maksukyvyttömyysmenettely voidaan aloittaa muussa jäsenvaltiossa kuin siinä, jossa sijaitsee kyseisen asetuksen 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu velallisen pääintressien keskus.

36 Asetuksen 3 artiklan 2 kohdan mukaan on niin, että jos velallisen pääintressien keskus sijaitsee jäsenvaltion alueella, muun jäsenvaltion tuomioistuimet ovat toimivaltaisia aloittamaan tätä velallista koskevan maksukyvyttömyysmenettelyn vain, jos velallisella on toimipaikka tämän muun jäsenvaltion alueella.

37 Asetuksen 2015/848 3 artiklan 3 kohdasta ilmenee lisäksi, että jos maksukyvyttömyysmenettely on aloitettu tämän artiklan 1 kohdan mukaisesti, menettely, joka aloitetaan myöhemmin saman artiklan 2 kohdan mukaisesti, on maksukyvyttömyyttä koskeva sekundäärimenettely.

38 Unionin lainsäätäjä on siis päättänyt tehdä selkeän eron yhtäältä asetuksen 2015/848 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun maksukyvyttömyyttä koskeva päämenettelyn ja toisaalta asetuksen 3 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun maksukyvyttömyyttä koskevan sekundäärimenettelyn välillä. Kuten tämän asetuksen johdanto-osan 23, 24, 37 ja 38 perustelukappaleesta ilmenee, se, että jäsenvaltiossa on asetuksen 2 artiklan 10 alakohdassa määritellyn kaltainen toimipaikka, on ratkaiseva kriteeri ainoastaan silloin, kun kyse on maksukyvyttömyyttä koskevan sekundäärimenettelyn aloittamisesta kyseisessä jäsenvaltiossa. Tämä käsite ei voi siten olla merkityksellinen kyseisen asetuksen 3 artiklan 1 kohdan yhteydessä.

39 Tällainen tulkinta vastaa toiseksi asetuksen 2015/848 tavoitetta; asetuksella pyritään objektiivisia perusteita käyttämällä takaamaan oikeusvarmuus ja ennakoitavuus toimivaltaista tuomioistuinta määritettäessä (ks. vastaavasti tuomio 16.7.2020, Novo Banco, C-253/19, EU:C:2020:585, 20 kohta).

40 Tämä tavoite kuitenkin vaarantuisi, jos asetuksen 2015/848 3 artiklan 1 kohdan kolmannessa alakohdassa tarkoitettu pääasiallisen toimipaikan käsite vastaisi asetuksen 2 artiklan 10 alakohdassa tarkoitettua toimipaikan käsitettä, sillä tästä aiheutuisi sekaannusta niiden kriteereiden välillä, jotka ovat merkitykselliset yhtäältä maksukyvyttömyyttä koskevan päämenettelyn ja toisaalta maksukyvyttömyyttä koskevan sekundäärimenettelyn aloittamisen kannalta.

41 Kaiken edellä esitetyn perustella ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että asetuksen 2015/848 3 artiklan 1 kohdan kolmatta alakohtaa on tulkittava siten, että tässä säännöksessä tarkoitettu itsenäistä elinkeino- tai ammattitoimintaa harjoittavan luonnollisen henkilön pääasiallisen toimipaikan käsite ei vastaa kyseisen asetuksen 2 artiklan 10 alakohdassa määriteltyä toimipaikan käsitettä.

Toinen kysymys

42 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee toisella kysymyksellään pääasiallisesti, onko asetuksen 2015/848 3 artiklan 1 kohdan kolmatta alakohtaa tulkittava siten, että kun kyseessä on itsenäistä elinkeino- tai ammattitoimintaa harjoittava luonnollinen henkilö, voidaan olettaa, että tämän henkilön pääintressien keskus on hänen pääasiallinen toimipaikkansa – jollei muuta näytetä –, vaikka kyseinen toiminta ei edellytä inhimillisiä tai aineellisia voimavaroja.

43 Kuten asetuksen 2015/848 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisestä alakohdasta ilmenee, yleinen liittymäperuste, jonka perusteella määritetään kansainvälinen toimivalta maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamiseksi, on velallisen pääintressien keskus. Siinä erityistapauksessa, että velallinen on itsenäistä elinkeino- tai ammattitoimintaa harjoittava luonnollinen henkilö, asetuksen 3 artiklan 1 kohdan kolmannessa alakohdassa säädetään kumottavissa olevasta olettamasta, jonka mukaan pääintressien keskus on kyseisen henkilön pääasiallinen toimipaikka.

44 Ensinnäkin unionin yleinen tuomioistuin on katsonut, että asetuksen 2015/848 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu pääintressien keskus on määritettävä tekemällä kokonaisarviointi kaikista niistä objektiivisista ja kolmansien, erityisesti velkojien, todettavissa olevista perusteista, jotka voivat määrittää sen tosiasiallisen paikan, jossa velallinen hallinnoi säännöllisesti intressejään (ks. vastaavasti tuomio 16.7.2020, Novo Banco, C-253/19, EU:C:2020:585, 22 kohta).

45 Asetuksen 2015/848 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan sanamuodosta ilmenee yhtäältä, että edellä esitetyt toteamukset pätevät erotuksetta kaikkiin velallisiin riippumatta siitä, onko kyse yhtiöistä, muista oikeushenkilöistä vai luonnollisista henkilöistä, ja toisaalta, että kun unionin lainsäätäjä käytti tässä säännöksessä käsitettä intressit, sen tarkoituksena oli kattaa yleisesti kaikki taloudellinen toiminta.

46 Ensinnäkin tämä yleinen liittymäperuste, jonka perusteella määritellään kansainvälinen toimivalta maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamiseksi, sekä lähestymistapa, joka perustuu objektiivisiin ja kolmansien todettavissa oleviin perusteisiin, joita sen soveltamisessa on noudatettava, pätee myös itsenäistä elinkeino- tai ammattitoimintaa harjoittaviin luonnollisiin henkilöihin (ks. vastaavasti tuomio 16.7.2020, Novo Banco, C-253/19, EU:C:2020:585, 23 kohta). Toiseksi on niin, että kun otetaan huomioon asetuksen 2015/848 3 artiklan 1 kohdassa käytetty intressien käsite, kriteerit, joiden avulla luonnollisen henkilön pääintressien keskus voidaan määrittää, ovat samankaltaiset riippumatta siitä, harjoittaako kyseinen henkilö itsenäistä elinkeino- tai ammattitoimintaa vai ei, siltä osin kuin nämä kriteerit liittyvät mainitun henkilöryhmän taloudelliseen toimintaan.

47 Unionin tuomioistuin on täsmentänyt, että merkitykselliset arviointiperusteet sellaisen luonnollisen henkilön pääintressien keskuksen määrittämiseksi, joka ei harjoita itsenäistä elinkeino- tai ammattitoimintaa, liittyvät muun muassa hänen taloudelliseen tilanteeseensa, mikä tarkoittaa paikkaa, jossa kyseinen henkilö hallinnoi taloudellisia intressejään ja jossa suurin osa hänen tuloistaan saadaan ja käytetään, tai paikkaa, jossa suurin osa hänen omaisuudestaan sijaitsee (ks. analogisesti tuomio 16.7.2020, Novo Banco, C-253/19, EU:C:2020:585, 24 kohta).

48 Toiseksi asetuksen 2015/848 3 artiklan 1 kohdan kolmannessa alakohdassa vahvistetusta kumottavissa olevasta olettamasta on todettava, että tämän säännöksen sanamuodosta, luettuna yhdessä asetuksen 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan kanssa, ilmenee, että itsenäistä elinkeino- tai ammattitoimintaa harjoittavan luonnollisen henkilön oletetaan hallinnoivan säännöllisesti intressejään pääasiallisessa toimipaikassaan, jollei muuta näytetä, koska on erittäin todennäköistä, että tämä paikka vastaa hänen pääintressiensä keskusta. Tästä seuraa, että niin kauan kuin tätä olettamaa ei ole kumottu, sen jäsenvaltion tuomioistuimet, jossa tämä paikka sijaitsee, ovat kansainvälisesti toimivaltaisia aloittamaan kyseistä luonnollista henkilöä koskevan maksukyvyttömyysmenettelyn.

49 Tässä yhteydessä pelkästään se seikka, että asianomaisen henkilön itsenäinen elinkeino- tai ammattitoiminta ei edellytä inhimillisiä tai aineellisia voimavaroja, ei sellaisenaan riitä kumoamaan tätä olettamaa.

50 Vaikka velallisen omaisuuden sijainti tai asianomaisen henkilön itsenäisen elinkeino- tai ammattitoiminnan harjoittamiseen mahdollisesti käytettävät inhimilliset voimavarat ovat objektiivisia ja kolmansien osapuolten todettavissa olevia perusteita, jotka on otettava huomioon määritettäessä paikkaa, jossa velallinen hallinnoi säännöllisesti intressejään, tämän tuomion edellisessä kohdassa tarkoitettu olettama voidaan kuitenkin kumota vain kaikkien objektiivisten ja kolmansien osapuolten todettavissa olevien kriteerien kokonaisarvioinnin perusteella (ks. analogisesti tuomio 16.7.2020, Novo Banco, C-253/19, EU:C:2020:585, 28 kohta).

51 Olettama menettäisi lisäksi tehokkaan vaikutuksensa, jos sitä olisi tulkittava siten, että siinä edellytetään välttämättä, että asianomaisen henkilön pääasiallisessa toimipaikassa käytetään inhimillisiä tai aineellisia voimavaroja. Kuten komissio huomautuksissaan lisäksi pääasiallisesti totesi, itsenäistä elinkeino- tai ammattitoimintaa voidaan jo sen luonteen vuoksi harjoittaa ilman

inhimillisiä tai aineellisia voimavaroja, joten tällainen vaatimus sulkisi kyseisen olettaman soveltamisalan ulkopuolelle huomattavan määrän itsenäistä elinkeino- tai ammattitoimintaa harjoittavia henkilöitä.

52 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen nyt käsiteltävässä asiassa toimittamista tiedoista ilmenee Landgericht Berlinin todenneen, että velallinen ei harjoittanut itsenäistä toimintaansa saksalaisen osakeyhtiön hallintoneuvoston puheenjohtajana inhimillisin eikä aineellisin voimavaroin Saksan alueella sen paremmin kuin muuallakaan.

53 Vaikka inhimilliset tai aineelliset voimavarat ei ole henkilön pääintressien keskuksen osoittamisen kannalta ratkaisevia, toimivaltaisen tuomioistuimen on kuitenkin tämän tuomion 47 kohdassa mainitut arviointiperusteet huomioon ottaen määritettävä, missä velallisen pääintressien keskus sijaitsee, ottamalla huomioon kaikki velallisen taloudelliseen tilanteeseen liittyvät objektiiviset ja kolmansien osapuolten todettavissa olevat seikat, kuten muun muassa ne, joiden avulla voidaan tunnistaa paikka, jossa kyseinen henkilö hallinnoi taloudellisia intressejään ja jossa suurin osa hänen tuloistaan saadaan ja käytetään.

54 Kaiken edellä esitetyn perusteella toiseen kysymykseen on vastattava, että asetuksen 2015/848 3 artiklan 1 kohdan kolmatta alakohtaa on tulkittava siten, että olettamana on, että itsenäistä elinkeino- tai ammattitoimintaa harjoittavan luonnollisen henkilön pääintressien keskus on kyseisen henkilön pääasiallinen toimipaikka – jollei muuta näytetä –, vaikka kyseinen toiminta ei edellytä inhimillisiä eikä aineellisia voimavaroja.

Kolmas kysymys

55 Kun otetaan huomioon toiseen ennakkoratkaisukysymykseen annettu vastaus, kolmanteen ennakkoratkaisukysymykseen ei ole tarpeen vastata.

Oikeudenkäyntikulut

56 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kahdeksas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Maksukyvyttömyysmenettelyistä 20.5.2015 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2015/848 3 artiklan 1 kohdan kolmatta alakohtaa

on tulkittava siten, että

tässä säännöksessä tarkoitettu itsenäistä elinkeino- tai ammattitoimintaa harjoittavan luonnollisen henkilön pääasiallisen toimipaikan käsite ei vastaa kyseisen asetuksen 2 artiklan 10 alakohdassa määriteltyä toimipaikan käsitettä.

2) Asetuksen 2015/848 3 artiklan 1 kohdan kolmatta alakohtaa

on tulkittava siten, että

olettamana on, että itsenäistä elinkeino- tai ammattitoimintaa harjoittavan luonnollisen henkilön pääintressien keskus on kyseisen henkilön pääasiallinen toimipaikka – jollei muuta näytetä –, vaikka kyseinen toiminta ei edellytä inhimillisiä eikä aineellisia voimavaroja.

Allekirjoitukset